

DISSERTATIO ACADEMICA

DE

VIRIS IN FENNIA PERITIA LITTE-
RARUM GRÆCARUM CLARIS,

CUJUS PARTEM PRIMAM

CONS. FAC. PHILOS. IMP. ACAD. ABOËNSI

publico examini offerunt

JOHAN. FAC. TENGSTRÖM,

E. O. Philosophiæ Adjunctus, E. O. Amanuens Bibliothecæ,

ET

JACOBUS GUSTAVUS CHYDENIUS,

Ostrobothniensis.

In Auditorio Medico die III Decembris MDCCCXIV.

b. a. m. confv.

ABOË, TYPIS FRENCKELLIANIS.

Kapellanen

vid

Jacobstads och Pedersöre Moderkyrka,

Välårevördige och Höglärde

Herr JACOB JACOBSSON
CHYDENIUS

samt

Fru CHRISTINA CATHARINA
CHYDENIUS,
Född IDMAN,

Mine huldaste Föräldrar!

Enottagen, älskade Föräldrar, dessa blad säsom ett, ehuru svagt, uedermäle af den sonliga tacksamhet och erkänsla, jag hyser för Edra många och stora omsorger om mitt väl. Mätte jag framdeles kunna lemna Eder något större bevis af den kärlek, tacksamhet och vördnad, jag så lifligt känner, och hvarmed jag beständigt framlefoer

Eder

ödmjukt Lidigste Son
JACOB GUSTAF.

Lectoribus.

Prodiit jamdudum Upsaliæ *Historiola Litteraturæ Græcæ in Svecia* XI Disertationibus Academicis, quarum Ima & II:da Præside Cel. JOH. FLODERO, Respondente ER. MICH. FANT, sequentes vero, III—XI, sub moderamine Hujus, denique Historiarum ad R. Academiam Upsaliensem Professoris constituti, Respondentibus variis editæ sunt, ab a. 1775 ad a. 1784 exposita; cui accessere Præside Cel. FANT, annis 1785 & 1786, duo Operis laudati supplementa: *IV Decades Viro- rum scientia Græcarum Litterarum in Patria præsentī seculo celebrium*, in quibus pro familiarissimo, quo res litteraria nostra cum Svecana, quamdiu eodem Summi Imperantis foveretur tutamine, juncta erat commercio, etiam Fenni Græcæ docti celebrantur. Sed cum, ob majorem numerum Eorum, qui in scenam producendi essent, & arctiores Operibus hujusmodi Academicis præscriptos terminos, singulorum eruditorum merita plenius exponi non potuerint, amor non minus Historiæ nostræ Litterariæ quam Litterarum quarumvis Græ-

earum nobis in animum induxit, ut Viros eruditione Græca in Fennia celebres speciatim recenseamus, atque, si vel nihil ultra præstare valeamus, fontes saltem præcipuos illustrandæ Historiæ Litterariæ Fennicæ, unde de his notitia accuratior haurienda sit, indicemus: laudes simul illustraturi clarorum Majorum, quorum ingenio diligentia & eruditioni debemus, quod commodis a cultura Litterarum, præsertim Elegantiorum, proficiscentibus, uberrime olim paratis, nobis, ipsorum nepotibus, faustis omnino auspiciis frui jam liceat.

§. 1.

Apud incolas Finlandiæ vetustissimos, artes simplicissimas vitæ sustentandæ vix cognitæ habentes, litterarum frustra requiruntur vestigia. Fuerunt quidem scriptores Fennici, qui illis commercium quoddam, idque arctius imo, cum Græcia intercessisse, atque etiam ipsas lingvas utriusque populi quodammodi convenire vellent; unde efficeretur, ut lingvæ litteræque Hellados in Finlandia prorsus ignorari non potuerint. Sic lingvarum Orientalium & Græcæ quondam Academiæ hujus Professor, deinde Episcopus, DANIEL JUSLENIUS, Professionem dictam aditurus, a. 1712 Orationem habuit de *convenientia lingvæ Fennicæ cum Hebræa & Græca* (a); annoque septuagesimo quarto seculi superioris prodiit Aboæ Nic. IDMAN, Pastoris & Præpositi in parœcia Hvittis ditionis Björneburgensis, *Försök att visa gemenskap emellan Finska och Grekiska språken, såsom tjenande till Upplysning i Finska Folkets Historie*, 8vo, quod opusculum Gallice quoque translatum sub titulo: *Recherches sur l'ancien peuple Finois d'après les rapports de la langue Finoise avec la langue Grecque*, par

M:r

a) Exstat in NETTELBLADT *Schwedische Bibliothec*, I:s Stück, Stockh. 1728, p. 157 sqq.

Mir le Pasteur NILS IDMAN. Ouvrage traduit du Suedois par Mir GENET le fils, Secrétaire Interprete de Monsieur &c. editum est Argentorati a. 1778, 8vo. Has vero disquisitiones, etiam si aliis nominibus laude sua haud defraudandas, id ipsum, quod probandum esset, non probare, facile attento cuivis earum perscrutatori patebit.

§. 2.

Cœnobîa scholasque post occupatam a Svecis Finlandiam divulgatamque hic Religionem Christianam sensim conditas pro illius temporis ratione amorem quandam litterarum in Nostribus excitavisse, dubio omni caret. Quid? quod earum hauriendarum causa exterâs quoque oras a seculo inde XIV:æ Fennos haud paucos, nec labori nec sumptibus parcentes adiisse, certum est. Sed quisque faciem litterarum illius ævi attentius considerans, eos potius jejuna Scholasticorum scientias tractandi ratione quam disciplina vere Græca imbutos domum rediisse, dolens fatebitur. Donavit quidem lingua Svetica circa a. 1483 Monachus Wadstenensis JOHANNES *Andreas* BUDDE s. RÅK (b), in monasterio Nådendalensi (quod, ut plures alii collegæ sui, per vices habitabat), ex Særo Codice Librorum *Macchabæorum* duos, Librosque *Judith & Esther*; sed hæ versiones, quarum exemplum mscr. in R. Collegio Antiquitatum olim servatum est (ejusdem Archivi opes deinde magnam partem translatae sunt in R. Bibliothecam Stockholmiensem), utpote nulla examinati textus originalis s. Græci vestigia pro-

A 2

den-

b) De diligente hoc Monacho vld. LOENBOM *Utkast till en Historia om Svenska Bibel-Översättningar* p. 14-17, PORTHAN *Historiola Concionum Sacrarum Fennicarum* p. 6, Ejusdem *Historia Bibliothecæ R. Academiæ Ab.* pp. 184-190 & PAULI JUUSTEN *Chronicon Episcoporum Finlandensium*, annotationibus & Sylloge monumentorum illustratum, pp. 600-602.

dentes, eruditionem quandam Græcanicam interpretis hominumve, quibuscum ille vixit, minime gentium probant. Hinc tamen statuere non licet, eam circa finem seculi XIV:ii vel initium XV:ii ad remotiores has terræ habitatæ regiones nondum penetravisse. Neque veri simile videtur, eam prorsus neglectam fuisse a Fennis, qui, publica beneficentia adjuvati, post instauratam in Europæ australis & mediæ plagis Litteraturam classicam, quam vocant, exteris frequentarent Academiis. Lingvæ vero Græcæ in Suecia tempore purioris Religionis vindicatæ a pluribus cognitam fuisse, significare videtur mandatum R. GUSTAVI I:mi de Sacris Bibliis in lingvæ Svecanæ convertendis (c); ex quo Archi-Episcopus JOHANNES MAGNUS litteris a. 1525 datis (d) singulos libros N. Testamenti ad varia Regni Capitula deferens, Aboënsi *Epistolas ad Thesalonicensēs & ad Timotheum* interpretandas contulit. Quod institutum, etiam si sive inertia sive ignorantia & superstitione interpretum constitutorum effectu caruerit, ne proponendum quidem fuisset, si penitus jacuisset omnis Lingvæ Græcæ in nostris oris cognitio.

§. 3.

Quicquid fuerit, MICHAËL AGRICOLA, dum fatigari ne scius pro Ecclesia patria collustranda laboraret, non modo illam assecutus est gloriam, quod primus, quantum quidem constat, lingvæ Fennicæ litteris consignandis adhibuerit, sed etiam, quod Novo Testamento Fennice verso primus populum suum in Græcis peritiâ manifestam reddiderit & in
vitæ

c) LOENBOM l. c. p. 19-22.

d) Exstant in PERINGSKÖLD *Monum. Ullerak.* p. 172 seq.

vita usum transtulerit. Natus erat in parocia Nylandiæ Perno. Summos in Philosophia honores a. 1539 Wittebergæ adeptus patriam testimonio Lutheri & Melancthonis amplissimo munitus repetivit. Eodem anno Rector Scholæ Aboënsis constitutus est. Episcopum senem MARTINUM SKYTTE in officio ab a. 1548 sublevavit. A. 1554 huic mortuo sufficitur. Legatus cum Archi-Episcopo LAURENTIO *Petri* ad aulam Muscoviticam a. 1557 missus, colloquio Græco inter Archi-Episcopum Sveciæ & Patriarcham Rusorum de jejuniis & cultu Imaginum, jussu Magni Principis, habito, interfuisse traditur (e); atque utpote non minus Lingvæ Græcæ quam Russicæ peritus, risum tenere non potuisse, cum sentiret, Patriarcham vocabula metaphysica ab Archi-Episcopo adhibita non comprehendere, & interpretem Russicum, lingvæ Græcæ ignarum, verba disputantium Magno Principi perverſe reddere. AGRICOLA vero ex Ruthenia redux in itinere mortuus est (f).

Interpretatio Novi Testamenti Fennica jam anno 1542 elaborata erat; sed prodiit anno demum 1548, Holmiæ duobus Tomis in quarta, quam vocant, forma. Rubrum s. Pagina Tituli, figuris tabulæ ligneæ incilis & inde impressis, pariter atque per ipsam interpretationem passim, præsertim in

e) HALEMAN *The tvenne Brøder Oluff Petri Phase, Lars Petri, til leſerne och vandel beskriſſne*, p. 119 sq., sed qua fide nitatur hæc narratio, non liquet.

f) De vita scriptisque meritis Agricolæ vid. JUUSTEN & PORTHAN pp. 39. 44. 733. 753, *Fol. Hebdom. Ab.* 1778 N:o 12 sq. & 1796 Nris 15 sq. 19 sq. 21. Cel. WALLENH *de Fennis summos in Philosophia honores ante conditam Academiam Aboënsensem adeptis*, P. II. Sect. I. pp. 5. 7.

in Apocalypfi JOHANNIS, ornata, non habet nisi hæc: *Se Wjs Testamenti 1548.* Numerus paginarum Tomi prioris continuatur per posteriorem. Quis interpretationem confecerit, nusquam indicatur. In fine Tomi II significatur, eam factam esse Aboæ atque impressam Holmiæ apud *Amundum Laurentii*. Præfatio indicat, interpretem partim textum Græcum, partim versiones, Latinam, Germanicam & Svecanam consuluisse. Quamquam LUTHERUM plerumque sequatur, ab hoc tamen nonnumquam discedit. Sed nolumus pluribus repetere, quæ de hac interpretatione ex instituto sistunt *Abo Tidning an. 1778 p. 92 sq. & a. 1796 N:o 15, JUUSTEN & PORTHANS pp. 737—741.*

§. 4.

Secundus nostratum heic commemorandus est ERICUS HERKEPÆUS, haud quidem scripto quodam a se edito, attamen insectatione, quam ob studium cognitionis lingvæ Græcæ promovendæ positum passus est, celebris. Natus & ille esse traditur in Paræcia Perno. Philosophiæ Magister in Germania creatus, Witteberga a. 1551 discessit, litteris PHILIPPI MELANCHTONIS ad R. GUSTAVUM I commendatitiis itidem munitus, ubi de Nostro dicitur: *Vir honestus est & gravis, & cum Roslochii virum doctissimum Arnoldum Burenium audivisset biennio, postea in hac Academia triennium commoratus, ad studia Latinæ & Græcæ lingvæ etiam Ebræam adjunxit, ut rectius enarrare sermonem propheticum posset. — — — Etiam harum artium doctrina se instruxit, quas Philosophia continet, &c.* Rector pariter atque AGRICOLA, ab anno circiter 1556 Scholæ Aboënsi præfuit. Sed cum an. 1566 initia lingvæ Græcæ juventuti, neque sine successu, tradere cœpisset, malevolorum, metuentium, ne hic conatus gloriæ quid ipsi pareret, insidiis, ab officio post biennium remotus est. Novam
igi-

igitur & ad illud usque tempus in patria inauditam rem in Scholas Fennicas introduxit lingvæ Græcæ docere occipiens. Sed HERKEPÆI pro cognitione lingvæ Græcæ promovenda studium invidia, quam expertus erat, repressum non est. Nam in litteris ad R. JOHANNEM III scribit: *Vehementer & studiose Vestram Majestatem suppliciter imploro, ut mihi decernat administrationem officii apud Aboënses, nimirum in hunc usum & finem, ut publi Scholastica, quæ ibi Musas colit, initia Græcæ lingvæ discendæ tradam, sicut capî, cum adhuc Rectoris munere fungerer, nec puto piis & eruditis Ecclesiæ doctoribus alienum videri a recta & sana juventutis institutione, statim ab ipsa prima ætate, quando juniores Latine discere incipiunt, simul etiam Græci sermonis cognitionem paulatim eis instillari. Hæc enim consuetudo in Scholis particularibus Germaniæ servatur, ut pueri discentes Latinam Grammaticam, statim etiam imbuantur in Græca (g). Nec diu reparationem injuriæ*

g.) Persuasionem de necessitate lingvæ Græcæ publice docendæ hoc tempore nondum, ne summis quidem Ecclesiæ Svecanæ Antistitibus sollemnem fuisse, patet ex Ordinatione Scholastica, quam vocant, Archi Episc. LAURENTII Petri, Nericii, a. 1571 in lucem emissa, ubi post injunctum Latinæ lingvæ studium præcipitur, eorum, qui Lingvæ Græcæ & Hebrææ discere cuperent, esse, præceptores sibi privatos comparare. Anno demum 1595, cum Clerus Upsaliæ congregatus Duci CAROLO Senatuique Regni supplicationes deferret, quibus reformandas esse scholas patriæ svadebat, inter alios libros publice tractandos & legendos proposuit Grammaticam Græcæ CLENARDI. Tulit simul, ut in Scholis Cathedralibus Præpositus Cathedralis MATTHEI Evangelium, Epist. I ad *Timotheum*, Epistolam I. JOHANNIS, Proverbia SALOMONIS Psalmosque Graduum applicaturus esset, Decanus Grammaticam Græcæ Epistolamque ad *Galatas*. Hæcce consilia, propter tumultus magnos in civitate ortos tunc misa, revocata sunt probataque Comitibus Örebroënsibus a. 1604. Quo tempore peritia lingvæ Græcæ a Theologiæ studio

juræ sibi illatæ expectavit; nam eodem anno 1568, quo officio scholastico privatus est, in sedem Episcopalem Wiburgensem, ab anno inde 1564 vacantem, evehitur. Moritur Wiburgi d. 4 Febr. 1578 (h).

§. 5.

VALENTINUS *Thomæ*. Nihil de eo nobis innotuit, nisi inter *Epicedia in obitum Serenissimæ Principis ac Dnæ D. Catharinae, Sigismundi Magni olim Regis Polonum Filia, Reginae Sveciæ &c. a Studiosis bonarum artium adolescentibus in Collegio Brunsbergenfi conscripta & in funebribus justis, ejusdem Collegii nomine Ipsi persolutis, recitata, f. l. & a. (1584) 4o, duo Ejus Carmina Græca, atque in Syntagmate inscripto: Serenissimo ac potentissimo Principi Sigismundo III, Regi Poloniæ*

sis in Svecia requiri cœpta sit, accurate definire non licet. At in Programmate publico Archi Episc. LAURENTII PAULINI, *Gothi*, d. 14 Maji 1640 dato, significatur, neminem in Sacros Ordinis admissum iri, nisi qui Grammaticam Latinam & Græcam, Rhetoricam, Logicam & Arithmeticam, novem Libros Geometriæ, P. Rami Physicam, doctrinam Sphæricam & Calendarium Ecclesiasticum, nec non Geographiam, mediocriter cognita haberet. In decreto vero Concilii Örebroënsis a. 1529 constitutum erat: *Skola Biskoparne besörja, hvar vid sina scholor, at Djeknomen icke skall fattas de nya Testaments böcker på Latin. Cf. BAAZII Inventarium Ecclesiæ Sveciæ Gothicæ pp. 562, 667, v. STIERNMANN Biblioth. Sveogoth. Tom. II, p. 107, Ejusd. Riksdagars och Mödens beslut T. I. p. 92. Fol. Hebdom. Ab. 1772 pp. 67, 73-75, FANT De Institutione publica juventutis patriæ ante tempora R. Gustavi Adolphi, P. Post. p. 3 ff.*

ii) Plura de hoc viro eximio sciendi cupidos remittimus ad JUUSTEN & PORTHAN p. 36, 679-683, Cel. WALLENIIUM P. II, Sect. I. p. 9.

lonia Magnoque Duci Lithuaniae &c. felicissimum & optatissimum Vilnam ingressum gratulantes nonnulli bonarum artium studiosi adolescentes in Academia Vilnensi Societatis Jesu, Vilnae, 1589, 4o, Carmen Latinum Valentini Thomae Finlandi, itemque Rhythmos Finlandicos in adventum Sigismundi III Regis Poloniae occurrere (i), e quibus satis superque constat auctorem Finlandum fuisse. Videtur inter juvenes fuisse, qui regnante JOHANNES III Romam, Olmucium, Vilnam, Brunsbergam & aliorum in Seminariis Jesuiticis Catholica religione imbuendi mittebantur (k). Nomen ejus nusquam alias reperimus.

§. 6.

Lingvam Graecam percalluisse Episcopum Aboënslem ERICUM *Erici*, innuit narratio de consilio, quod habuit R. JOHANNES III, Ejus Constantinopolin, ad Ecclesiam Svecanam antiquae Graecae reconciliandam confirmationemque rituum Liturgia notissima constitutorum expetendam, legandi, fraude Jesuitarum irritato facto, cujus exsequendi causa Liturgia tota

B

que

i) FANT *Annales Typographici Seculi XVI in Svecia* p. 34 & p. 38. Neutrum horum Syntagmatum nos quidem oculis usurpavimus. Exstant in Bibliotheca Acad. Upsal. Initium Carminis Fennici supra excitati hæc habere significat FANT:

*Teriwen mule (meille) Sigismundi tule,
Nyn caiki cansu Vilnas lule &c.*

k) MESSENII *Scondia illustr.* Tom. VII. p. 54, FANT *De Instit. publ. ante tempora R. Gust. Ad.* P. II. p. 10, Ejusd. *De motibus Liturgicis in Svecia* p. 12.

que *fidei panoplia* ab ERICO Græce translatae sunt (l). Librum Misfalem Svecanum Græce ab Eo translatum Mscr. superesse significat WESTÉN *Svenska Kongl. Hof Clericiets Historia* P. I. Sect. I. p. 178, sed, ubi servetur, non indicat.

Natus erat patre ERICO *Gregorii*, Pastore Letalensi, qui, nobili genere oriundus, ex Livonia in Finlandiam veniens, ignobili feminae, quam casu vitiatam invitatus duxerat, munus dictum debuit m). Filius apud externos Philosophiæ Magister promotus, redux misfam secundum Liturgiam, jam antea quam hæc d. 16 Febr. a. 1577 subscriberetur, celebravit (n). A. 1578 Rector Scholæ Gevaliensis constitutus est; annoque 1583, utpote qui liturgica R. JOHANNIS III consilia commendavisset, Episcopus Aboënsis Administratorque Dioceseos Wiburgensis (o) designatus, d. 8 Sept. anni dicti, nova de Litur-

l) MËSSENI *Scond. illustr.* Tom. VII, p. 74, Tom. X p. 34, subb a. 1587. BAAZII *Inventarium Ecclesiæ Sveo-Goth.* p. 415.

m) BAAZIUS l. c. *Fertur natus*, inquit, illo parente, qui fortiter juvabat R. *Gustavum* auxilio expellendi R. *Christiernum II.* Filius Episcopi, ERICUS de Sorala appellatus, in Epistola ad patrem Romæ a. 1607 data, quam exhibet SPÆGEL *Skrifteliga bevis hõrande til Bishops Chroniken* p. 159 sq ait, proavos suos aut consules aut artium præfectos aut Equitum Magistros fuisse, horum duos, ALEXANDRUM ROSENBERG & PETRUM BRANDINUM in Hungaria tempore Caroli V. Imperatoris contra Turcas in prælio fortiter occubuisse; patrem denique Nostri, ERICUM *Gregorii*, fuisse PETRI BRANDINI fratris filium.

n) FANT *De motibus Liturgicis in Svecia* P. I. p. II.

o) In Epistolis Ep. ERICI, e tempore, quo utrique præerat Diocesi, servatis, se ipse per vices appellat cum Episcopum Aboënssem &c

urgiam promovenda obligatione Regi tradita, ceremoniis pontificiis ab Archi Episc. M. ANDREA *Laurentii* BJÖRNAM consecratus est (p); biduoque post cum Archi Episcopo, Episcopisque, Lincopensi PETRO CAROLO, Scarensi JACOBO *Johannis*, Arosiensi PETRO *Benedicti*, Wexionensi NICOLAO *Stephani* atque Revaliensi CHRISTIANO *Michaelis* ad extremam unctionem mortuis communicandam se obstrinxit (q). Accessisse ei præmiorum loco affectus in Regem remque Liturgicam prædia varia, ex Actis liquet (r). Perhibetur etiam, nobilitatis

B 2

Sve-

Administratorem Dioceseos Wiburgensis tum Episcopum Aboënsis & Wiburgensem, tum Episcopum tantummodo Aboënsis. In sede Episcopali Aboënsi M. PAUL. JUUSTEN, a. 1576 mortuo, Superintendentis nomine, a. 1579 successisse perhibetur HENRICUS *Canuti* (RHYZELII *Episcoposcopia Sveo Goth.* p. 347), in cujus, ob animum a Liturgia alienum munere decedentis, locum suffectus fuerit EIRICUS. Suspiciatur vero Cel. WALLENIUS l. c. P. Post. Sect. I. p. 10 sq. sedem Episcopalem ab a. 1576 ad a. 1583 vacavisse. Diocesis Wiburgensis ab a. 1578 ad a. 1583 Præfule caruit. Ecclesias Finlandiæ ab uno sub papismo procuratas fuisse Episcopo, atque a Rege demum GUSTAVO I. in duas distributas fuisse Dioceses, notum est; quas jam ERICO *Erici* junctim administrandas commisit R. JOHANNES III.

p) FANT *De successione Canonica & consecratione Episcoporum Sveciæ*, p. 11.

q) Ejusd. *De motibus Liturgicis in Svecia*, p. 20.

r) Servat Bibliotheca Academica inter schedas *Porthanianas* apographa litterarum JOHANNIS III, Holmiæ d. 28 Sept. a. 1591 datarum, hæc habentium: *Biskopen i Åbo hafwer i underdånighet låtit gifwa tilkånna, thet honom sker försång och meen utaf Wåre Fonglar Godz och Gårdar Wi honom af gunst och nåde*

Svecanæ honore, anno demum 1615 confirmato, eum auctum fuisse (s). Cum itaque singulari favore Regis fruëretur, facile intelligitur, eum potentia & auctoritate in republica emnise atque *inter Primates Regni habitum* fuisse (t).

Quæ fuërit ejus in administrandis Dicecesibus sibi commissis sollertia, minus liquet; cum pleraque monumentorum, unde de ea notitia haurienda esset, interiisse, dolendum sit. Reperimus tamen nonnulla, quæ forte supersunt, rem Ecclesiasticam hujus ævi illustrantia; unde discimus, cum in visitandis Ecclesiis vastæ suæ ditionis sedulum fuisse. Exstant enim Epistolæ ejus circulares (u), quas vocant, Aboæ, d. 21 Dec. 1591

med Wårt öpne underskrefne bref undt och efterlåtit hafwe, så mjukeligen begärt samma gårdar, med the wilkor, som tilförende efter förbemålte Wårt öpne brefs lydelse at njuta och behålla, dedh Wi honom af synnerlig gunst icke neka wille &c.

s) BAAZTUS l. c. p. 415.

t) Ex Epistola ERICI *de Sorala* supra excitata.

u) Servantur in Bibliotheca Academica, eodem comprehensa volumine Mscr. orum cum Litteris Rectoris & Scholæ Aboënsis nomine d. 1 Julii 1591 ad Regem JOHANNEM III latina lingua exaratis, quarum Epitomen exhibet ÅBO TIDNING 1794 N:o 33. Exstant ibidem etiam adhuc, sed alii insertæ volumini, quas frustra quæsitus fuisse significat WESTÉN l. c. P. I. Sect. I. p. 178, duæ Epistolæ Ep. ERICI, altera ex *Tusculano ejus Sorala* d. 21 Aug. 1591, altera Aboæ d. 26 Martii 1595, ad Pastores Alandiæ scriptæ. In illa preces publicas singulis diebus Mercurii pro exercitu bellum contra Rusos ingresso instituendas annuncians, scribit: *Tum quoque auditores suos gravi & seria oratione admoneant, ut ad dictos dies, perinde ac diebus festis, sine ulla tergiversatione, singuli in sua paroecia conveniant — — — . Quicumque vero ad præ-*

1591 Pastoribus in Inferiori Satagundia & quibusdam aliis parœciis (v), d. 18 Jan. 1593 Pastoribus Nylandiæ, d. 10 Febr. 1596 Pastoribus in Inferiori & Superiori Satagundia, Wiburgi d. 1 Febr. 1612 Pastoribus in Savonia & Tavastia, in Savolaxia d. 6 Febr. 1615 Pastoribus Tavastiæ datæ, quibus se Ecclesias Eorum pro muneris ratione aditum esse significat,

Rege

scriptos dies non comparuerit sciant se indignationem Regiam atque poenam cum politicam tum ecclesiasticam non effugitorios. Hæc incipit: Quot calamitatibus & quam miro fortune ludibrio univrsam hoc Regnum Suetiæ, in primis vero patria nostra annos jam triginta exposita sit, non sine maximo dolore experti sumus, & tristissima patriæ nostræ facies abunde ostendit. Deinde gratias Deo ob pacem cum Russis factam solemniter agendas jubet.

v) Exordium scribendi eapit ab his: *Nemo est, Viri humanissimi, qui ignorat, quo consilio olim Ecclesiarum visitationes seu inspectiones, quæ ab Episcopis in singulis provinciis recte constitutis fieri solent, a Majoribus institutæ atque in usum receptæ sunt (sint). Certum autem est, non esse eas institutas ad ostentationem, s. inanem pompam, vel ob privatas seu visitatoris seu aliorum utilitates, quemadmodum multi imperiti & iniqui rerum censes somniant. Etc. Videtur ex his colligendum esse, Episc. Ericum jam tum non modo fastus, sed etiam lucri indecori nomine taxatum fuisse. Nec immerito: in actis nempe Supremi Dicasterii Aboënsis d. 28 Febr. a. 1625 consignatis M. JOACH. STUTÆUS, Pastor Civitatis Aboënsis, & M. GABRIEL MELARTOPÆUS, Rector Scholæ ibidem, de Episcopo, morbum absentiæ suæ a foro causam prætexente, coram pleno confeslu perhibent: *Når Sessionen blifwer ändat, blifwer han wäl bättre, til at draga uthi visitation på laudet, och plågar präster och almågen; ty han drager i Stiftet som en Konungh, och ändå starkare än Hans K. Maj:t. Abjeeti animi plura in sequentibus indicia dabimus.**

Rege JOHANNE III de vita decedente, tutela & præsidio suo validissimo privatus est Episc. ERICUS, cui exinde minus serenum fortuna vultum advertit. Quanti hunc regium fautorem & patronum æstimaverit, & quo nomine eum veneratus sit, prodit Epistola Aboæ d. 11 (Januarii ?) 1593 ad Pastores in Inferiore & Superiore Satagundia de campanis ob Regem mortuum singulis diebus una hora, donec de Sereniss. Reginæ voluntate significatum fuisset, pulsandis scripta, quæ hæc habet: *Ut (b. Rex) præclarissimis naturæ & fortunæ omnibusque Regiis dotibus cumulatus erat: ita veterum laudatissimorum Regum pietatem referebat, atque insignem bonitatem ac clementiam cum erga subditos omnes, tum præcipue erga Verbi ministros, quos plus quam paterno amore amplexus est, sufficienter declaravit.* Deinde exhortatur eos ad orandum, ut Deus Regno *pium & optimum Magistratum, qualem describit Xenophon, exsuscitet.* Addit porro: *Quum vulgus in mutationibus Imperiorum inanes rumores plerumque serere solet de alio atque alio Rege substituendo, ideo admoneant D:ni Pastores suos auditores diligenter, ne sua somnia & aniles fabulas huc illuc spargant, sed potius Deum ardentè orent, & sciant jam pridem, Rege adhuc superstite, ab omnibus Regni Ordinibus communibus suffragiis Sereniss. Regis Filium Illustrissimum electum esse, ut in demortui Patris locum succedat, quod Deus Opt. Max. clementer fortunet, unde satis patet, Episc. ERICUM in Ducem CAROLUM Regem creandum minime inclinavisse (x).* Atta-

x) Hoc comprobatur Epistola Ejus, Aboæ d. 1 Nov. 1593 Pastoribus in Superiori Satagundia data, in qua, preces ex suggestu pro successu pacis intr. Russiam & Sveciam conciliandæ faciendas præscribens, adjicit: *Hortamur quoque, ut pro Rege nostro Serenissimo D:ño Sigismundo simul orent, Eumque precibus suis Deo commendent, agantque Deo gratias, qui suam Majestatem inter favis-*

Attamen se in gratiam Hujus insinuare atque prona, quæ in dissemnanda Liturgia collocaverat, studia expiare conatus est. In Concilio enim Upsaliensi a. 1593, se in ritibus papisticis suscipiendis & dissemnandis peccavisse, confitens, sui in causa eorum agenda studii veniam sollemniter petivit, decretumque Concilii manu sua firmavit (y). Eum etiam deinde operam dedisse, ut Duci CAROLO partibusque Huic faventibus se probaret, patet (z). Inprimis ritibus superstitiosis, qui in cultum publicum irreperant, impugnaudis tam acriter insitit, ut vix ac ne vix quidem dubitandum sit, quin eos ex animo improbaverit. In litteris Aboæ d. 10 Febr. 1596 datis, supra excitatis, quibus visitationem in inferiori & superiori Sagundia peragendam annunciat, primum de ceremoniis, quæ decreto Upsaliensi damnatæ essent, extirpandis scribit: Nos quoque, quantum potuimus, fecimus, & ministros hujus Diocesis cum in publicis tum in privatis congressibus serio monuimus, ut auditores suos de iisdem ceremoniis recte insituerent, earumque abusum ex animis eorum pia & assidua informatione, quantum possent, eximerent. — — — Sed non sine dolore intel-

finas & turbulentas tempestates conservavit & incolumem ad nos reduxit. Id certe eo alacrius nos facere oportet, quod sua Majestas in primo ingressu omnibus Ordinibus hujus Regni regium favorem & omnem clementiam ultro obtulerit, tum doctrinæ ac Religionis integritatem liberam singulis permiserit. De qua sue Majestatis clementia ac propensa voluntate minime dubitandum.

y) WERWING Kon. Sigismunds och Kon. Carl IX:s Historier, P. I. pp. 137, 146, 157. A. MICH. FANT Historia Concilii Upsaliensis a. 1593 habiti, p. 18, p. 35.

z) Cf. WERWING l. c. p. 214.

intellexinus, quosdam vel nihil omnino vel parum in re tam utili ac necessaria fecisse, quosdam frigide admodum ac segniter de ceremoniis docuisse, ut plus destruerent quam exstruerent. Nonnullos vero sine omni institutione ac informatione ceremonias temere abrogasse & ex oculis auditorum suorum removisse, nec facti sui rationem ullam attulisse, nisi ita a nobis mandatum esse, atque ita omnem culpam in nos rejecisse. Unde non pauci cum ex plebeis tum aliis graviter offensi sunt, & Ministri quasi scandalorum auctores & rerum omnium perturbatores passim male audiunt. — — — Cum itaque res se habeat, & metuendum est, ne majores tumultus sequantur, nisi mature occurratur, ideoque Ministros hujus Diocesis omnes, tam Pastores quam Sacellanos (hortamur), ut sedulo ac diligenter cum publice in concionibus tum privatim in visitatione Quadragesimali de iisdem ceremoniis, ut de Elevatione, Sale & Candela, auditores suos dextre instituant, ac doceant, eas non a Deo mandatas, sed humanas esse traditiones, & frustra Deum coli his ceremoniis. Et quamquam per se sint Adiaphoræ & indifferentes, tamen propter singularem earum abusum decreto Concilii Upsaliensis abrogatas &c. Significat deinde, ex decreto Cleri Upsaliæ anno superiori congressi, Dominica: *Eslo mihi*, in omnibus Ecclesiis sollempnes gratiarum actiones pro restaurata Religione habendas esse. — Eodem anno, ex decreto Comitiorum Sodercopensium, omnes tabulas quibus altaria templorum Fennicorum, inprimis Templi Cathedralis, ornata essent, tolli perdique jussit. Qua de re certior factus R. SIGISMUNDUS Gubernatori Finlandiæ CLAUDIO FLEMING mandavit, ut impediret, ne imagines in Fennia hac ratione delerentur. Episcopo injunctum est, ut omnes tabulas altarium sublatas reponendas & servandas curaret, donec aliter Rex jussisset (aa).

Quan-